

підготовки студентської пори недостатньо, а педагогічний досвід сам по собі не підвищує рівень психологічної компетентності педагога. Задля цього у викладача має бути цілком усвідомлена позитивна мотивація самоосвіти в галузі психологічних знань.

Література

1. Козиев В.Н. Психологическая компетенция учителя в контексте взаимоотношений учителя и учащихся // Профессиональные потребности учителя и психолого-педагогические знания: Сб. науч. труд. – М.: НИИ обр. взр., 1989. – С.41-45.
2. Методика изучения коллектива, общения, личности. Часть 2. – Абакан, 1990. – 72 с.
3. Моніторинг громадської думки населення України // Інформаційний бюлетень. – 2001.- №2(51). – 38с.
4. Чепелева Н.В. Психологічна культура вчителя // Психологія: Зб. наук. праць. Вип.. 4 /7/. – К.: НПУ, 1999. – С.22-26.

СПОСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ

Нізовцев А.В. (Полтава)

Педагогічна технологія прогнозує вищим результатом своєї діяльності творчий рівень засвоєння змісту освіти «...у результаті якого створюється об'єктивно нова орієнтовна основа діяльності» [2, с.56]. Найбільш ефективна технологія в плані досягнення високих пізнавальних результатів і на сьогоднішній день залишається концепція проблемно-розвиваючого навчання [9]. Інтерактивні методи є важливими складовими такої педагогічної системи. Проблема пасивного ставлення до навчання, що піднімалась ще на початку минулого століття, набула на сьогодні ще більшої гостроти [5, с.287]. Підвищення активності за рахунок використання дослідницького методу навчання дає додаткову можливість на науковому рівні розв'язувати освітні завдання. Дослідницький метод навчання подібний до наукового дослідження за своєю схемою і етапами пізнання, логікою розв'язання, але має відносно короткий термін його реалізації і розкриває переважно відомі факти та пояснює вже з'ясовані для науки явища.

Особливістю дослідницького методу навчання студента є суб'єктивне відкриття нових і поглиблення вже відомих знань на основі індивідуальної актуалізації внутрішніх можливостей, розширення кола спостереження і вивчення об'єкта пізнання, забезпечення наукового сприйняття дійсності. Схильність індивіда до пізнавальної діяльності індивідуальна і виявляється: адекватністю підбору проблемних ситуацій відповідно до особистісних якостей і можливостей; умовами її подачі і сприйняття; провідною роллю процесу навчання через дослідження. Головною ознакою проблемної ситуації, через вирішення якої реалізується дослідницький метод навчання, є інформаційно-пізнавальна суперечність «...між двома явищами, що порівнюються, коли одне явище (модель, що вивчається) суперечить існуванню другого явища (прототип, з яким нове порівнюється), або його ніби відкидає, не приймає, дисонує з ним» [3, с.168]. Розуміння проблемної ситуації - вихідний етап у процесі засвоєння, без якого не відбувається мислення, проблемна ситуація в кінцевому результаті перетворюється в задачу прийняту суб'єктом до розв'язання [8, с.93]. З психологічної сторони проблемна ситуація – це ще не зовсім ясне, малозрозуміле уявлення чи переживання, що ніби сигналізує про невідповідність нормі. Процес мислення починається з аналізу самої проблемної ситуації, внаслідок чого виникає, формулюється задача, проблема у власному змісті цього слова. Умова і вимоги задачі складають початково даний, наперед відомий відправний пункт, з якого починається наступний мисленевий процес рішення [4, с38]. Мисленевий процес активізує пошукові дії на вирі-

шення сприйнятої проблеми. «Пошукова пізнавальна активність – це причина і водночас наслідок прогресивного функціонування навчальної проблемної ситуації, що тлумачиться нами як складна система суб'єктивно-особистісної, змістово-проблемної і міжсуб'єктивної сторін навчального процесу» [10, с.10].

Проблемну ситуацію класифікують: за вихідними даними; за способом рішення [12, с.33]. І додатково: за предметним змістом; за методом чи шляхом рішення; за характером і ступенем складності; за можливістю позитивного рішення; за характером мети [7, с.26-29]. Ця, далеко не повна, класифікація розширює перелік проблемних ситуацій і забезпечує можливість спрямовувати навчальний пошук в необхідне русло на запланованому рівні пізнання, виходячи з потенційних можливостей дослідника забезпечуючи повторення етапів і логіки істинного наукового дослідження. Існуюча вимога для дослідницького методу навчання виконання всіх або більшості стадій пошуку за відносно короткий час аудиторного навчання не дає можливості його реалізації [1, с.151-152]. Значну частку пізнавального процесу доводиться перекладати на самостійну пізнавальну діяльність, що зменшує керуваність процесом. У вирішенні цієї проблеми нам більше допоможе схема способів і рівнів засвоєння змісту освіти [6, с.153]. Пошукова творча діяльність реалізується після застосування способів діяльності і застосування знань в новій ситуації. Користуючись правилами створення, керування процесом засвоєння і визначення послідовності проблемних ситуацій [8, с.181-186], ми пропонуємо практично здійснювати дослідницький метод навчання шляхом залучення до самостійного вирішення типових проблемних ситуацій на запропонованих прикладах, а на базі їх вирішення реалізувати свої потенційні творчі можливості під керівництвом і контролем викладача шляхом розв'язання нетипових проблемних ситуацій чотирьох рівнів: 1) вирішення зворотної проблемної ситуації на базі самостійно вирішеної за прикладом прямої проблемної ситуації; 2) конструювання вирішення проблемної ситуації виходячи з відомих теоретичних положень; 3) аналітико-синтетичне переосмислення попередньо вирішеної проблемної ситуації (задачі) виходячи з умов варіації даних, мети чи логіки рішення на теоретичному рівні; 4) індуктивне виведення і побудова теоретичних положень на базі узагальненого аналізу типових проблемних ситуацій.

Осмислення, «сприйняття» проблемної ситуації перевіряється адекватністю і повнотою формування проблеми та висуненням гіпотези. На цьому перший етап розв'язання проблемної ситуації завершується. Гіпотеза – це наукове припущення, котре вимагає теоретичного обґрунтування та перевірки на практиці, щоб стати достовірною науковою теорією. [11, с.12-13]. Необхідність висунення гіпотези є умовою повного розуміння проблеми і вміння оперувати наявними знаннями в новій ситуації, гіпотеза обов'язково має бути пояснена своєю доцільністю і наслідками. У процесі висунення гіпотез аналізується стан розвитку творчих здібностей, нестандартність мислення, наявність теоретичних і практичних знань. Підґрунтям висунення гіпотез буде попередній досвід і розумовий розвиток. Гіпотеза передбачає обов'язкову спробу доказу та обдумування ходу вирішення проблемної ситуації. Це правило має неоціненне значення і створює умову набуття навичок точного і безпомилкового доказу, дисциплінує думку і формує стійкість мислення. Формують уміння висувати гіпотезу з допомогою логічних методів аналогії, аналізу, індукції та ін., виходячи з фактів подібності. Враховуючи вищепераховане ми формуємо ряд вимог до викладача в процесі керування дослідницьким методом навчання: досягти осмислення, повного і чіткого формулювання проблеми; допомогти в проведенні аналізу даних і мети через їх співвіднесеність; забезпечити правильне формулювання гіпотези; вимагати високого ступеня імовірності припущення і повноти його обґрунтування; залучити та організувати діяльність з планування, всебічного вивчення і вирішення проблеми; досягати перевірки висновків прямим і непрямым експериментом; підказувати шляхи вирішення і допомагати формулювати висновки.

Література

1. Алексюк А.М. Загальні методи навчання в школі. Видання друге перероблене і доповнене. К.: Радянська школа. 1981. – 206с.
2. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. М.: Педагогика. 1989. – 190с.
3. Бондар В.І. Дидактика: Підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. К.: Либідь. 2005. – 264с.
4. Брушлинский А.В. , Психология мышления и проблемное обучение. – М.: Знание, 1983. – 96с.
5. Ващенко Григорій. Загальні методи навчання. Підручник для педагогів. К.: 1997. – 416с
6. Дидактика средней школы. Некоторые проблемы соврем. Дидактики. Учеб. Пособие для студентов пед. Ин-тов. Под. Ред. М.А.Данилова и М.Н.Скаткина. М., Прсвещение, 1975. – 303с.
7. Заботин В.В. Этап усмотрения проблемы в мышлении и обучении. (В помощь учителю и студенту) Владимир, ВГПИ им. П.И. Лебедева-Полянского. 1973. – 188с.
8. Матюшкин А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. М., Педагогика, 1972. – 208с.
9. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. – к.: Видавничий Дім „Слово“. 2006. – 616с.
10. Скомороський Б.Г. Дидактичні засади розвитку пошукової пізнавальної активності учнів середньої школи.1996 Автореферат дис. канд.. пед наук.: 13.00.01. / Прикарпатський університет імені В.С. Стефаника – Івано-Франківськ 1996. – 21с.
11. Тормоса Ю.Г. Основи наукових досліджень: Навч.–метод. посіб. для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2003.-76с.
12. Функції і структура методів навчання. В.О. Онищук, Л.П.Тимчишин, І.Т. Федоренко та інші: За ред.. В.О. Онищука. – К.: Рад. школа, 1979. – 159с.

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ ПРИ ВИВЧЕННІ БІОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИДУ ALLIUM SERA L. ЯК ЧИННИК ЗРОСТАННЯ РІВНЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ

Оніпко В.В., Риндіна О.І. (Полтава)

Сучасна політика агропромислового комплексу України вимагає піднесення рівня освіти та виховання молоді, поліпшення її підготовки до самостійного трудового життя, формування гармонійно розвиненої особистості. У зв'язку з цим особливого значення набуває розвиток пізнавальної самостійності учнів, що значною мірою залежить від перебудови і вдосконалення позаурочної роботи. Програма з курсу „Біологія” орієнтує вчителів на посилення ролі біологічної освіти у вихованні учнів та розвитку науково-дослідницьких, практичних умінь.

Завдання курсу Біологія реалізується в процесі занять і позакласної та науково - дослідної діяльності, натуралістичної роботи. Виконання літніх завдань сприяє поглибленню і закріпленню знань учнів з біології, формуванню в них діалектико-матеріалістичного світогляду, розширенню уявлень про взаємозв'язки в природі, взаємозумовленість явищ, розвитку спостережливості та інтересу до біології, виробленню навичок самостійної роботи. Це допоможе вчителеві урізноманітнити форми позаурочної роботи школярів, посилити індивідуальну роботу з учнями [2].

Біологічні експерименти є чудовим методом залучення дітей до занять біологією. Вони викликають щире зацікавлення учнів проблемою, яка виб-